

אורי וישעי

בית מדרש רב פּעֻלִים ע"ש מרן הרב יוסף ז"י ז"ע בראשות כב' מו"ר הרב אורי סבן שליט"א
כתובה ועריכה : אלון ארביב ס"ט הערות ניתן לשגר לתד' 613 תנויה 050-6229335 או בדוא"ל : alon@shtaygen.co.il
כניסת שבת: 16:10
לעילוי נשמת ראש ישיבת "מורת יוסף" הגאון רבי יהודה מועלם בן שמחה זצ"ל יציאת השבת: 17:16 לדעת ר"ת: 17:49

עטרת פז

ידוע בשם הגר"א שג' הברכות שמברכין בים הראשון על נרות חנוכה רמוזים בפרשת הנחשים השרפים: (במדבר כא, ח) "עֲשֵׂה לָךְ שֶׁרָף וְשִׂים אֹתוֹ עַל גֵּס וְהָיָה כָּל הַנְּשֻׁן וְנָאָה אֹתוֹ וְחָיִי", "עֲשֵׂה לָךְ שֶׁרָף" מרמז על ברכת הדלקת נר. "וְשִׂים אֹתוֹ עַל גֵּס" מרמז על ברכת שעשה נסים, "וְנָאָה אֹתוֹ וְחָיִי" כנגד ברכת שהחינו. עכתי"ד. והשאלה הנשאלת מדוע דוקא בפסוקים אלו רמזה לנו התורה ג' הברכות.

בביאור הענין נקדים את דברי המשנה בר"ה (פ"ג מ"ח): וְהָיָה כַּאֲשֶׁר יָרִים מִשָּׁה יָדוֹ וְגָבַר וְשֶׁרָף לְכַאֲשֶׁר יָנִיחַ יָדוֹ וְגָבַר עֲמֶלְק (שמות יז, יא), וכי ידיו של משה עושות מלחמה או שוברות מלחמה אלא לומר לך כל זמן שהיו ישראל מסתכלין כלפי מעלה ומשעבדין את לבם לאביהם שבשמים היו מתגברים ואם לאו היו נופלים כיוצא בדבר אתה אומר "עֲשֵׂה לָךְ שֶׁרָף וְשִׂים אֹתוֹ עַל גֵּס וְהָיָה כָּל הַנְּשֻׁן וְנָאָה אֹתוֹ וְחָיִי", וכי נחש ממית או נחש מחיה? אלא בזמן שישאל מסתכלין כלפי מעלה ומשעבדין את לבם לאביהם שבשמים היו מתרפאין ואם לאו היו נימוקים. מלחמת עמלק היא המלחמה הראשונה לאחר שיצאו ישראל ממצרים "אשר קרן בדרך" עמלק רצה לקרר את עם ישראל מעבודת ה' ולכן "מלחמה לה' בעמלק". ולכן היו צריכים לשעבד לבם לאביהם שבשמים – נגד יזמתו של עמלק לסלק את לבם מאביהם שבשמים. גם במלחמת יון "יוחשך על פני תהום" זו מלכות יון שהחשיכה את עיניהם ישראל ואמרה להם כתבו לכם על קרן השור שאין לכם חלק באלקי ישראל. חכמת יון היתה בנויה כולה על כחות הגוף של האדם, שכביכול הכל טבע בנו תיאטרות איצטדיונים הכל גוף והכל תלוי באדם כביכול אין מלכות שמים אין מי שמכוין את העולם. גם הנחש הוא הראשון שדבר כנגד הקב"ה – כי יודע אלקים כי ביום אכלכם ממנו ונפקחו עיניכם... (בראשית ג, ה) זוהי משמעות חג החנוכה להאיר את הנר הרוחני להראות שהכל תלוי המלכות ה' וכפי שכתב הרמב"ן (סוף פרשת בא, פ"ג וז"ל: "ומן הנסים הגדולים המפורסמים אדם מודה בנסים הנסתרים שהם יסוד התורה כלה, שאין לאדם חלק בתורת משה רבנו עד שנאמין בכל דברינו ומקרנו שכלם נסים אין בהם טבע ומנהגו של עולם, בין ברבים בין ביחיד, אלא אם יעשה המצות יצליחנו שכרו, ואם יעבור עליהם יכריחנו ענשו, הכל בגזרת עליון כאשר הזכרתי כבר (בראשית יז א, ולעיל ו ב). ויתפרסמו הנסים הנסתרים בענין הרבים כאשר יבא ביעודי התורה בענין הברכות והקללות, כמו שאמר הכתוב (דברים כט, כג-כד) ואמרו כל הגוים על מה עשה ה' ככה לארץ הזאת, ואמרו על אשר עזבו את ברית ה' אלהי אבותם, שיתפרסם הדבר לכל האומות שהוא מאת ה' בעונשם. ואמר בקיום וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך ויראו ממך. ועוד אפרש זה בעזרת השם (ויקרא כו יא)".

וזהו גם הדלקת הנרות וכעובדא דרבי חנינא בן דוסא (תענית דף כה). "חד בי שמשי חזייה לברתיה דהוות עציבא, אמר לה: בתי למאי עציבת? - אמרה ליה: כלי של חומץ נתחלף לי בכלי של שמן, והדלקתי ממנו אור לשבת. - אמר לה: בתי, מאי אכפת לך? מי שאמר לשמן וידלוק הוא יאמר לחומץ וידלוק". (הכותב, הרה"ג ר' שמעון פריי שליט"א - חיפה)

בבוא אליו נתן הנביא

קווים לדמות ההודו הגאון רבי נתן גשטטר זצ"ל

ביום ראשון יד' בכסלו הגיעה מבני ברק, הידיעה המעציבה והמרירה בדבר הלך שר וגדול בישראל, בפטירתו של רב האי גאון, **הגאון רבי נתן גשטטר זצ"ל**, גאב"ד קרית אגודת ישראל בבני-ברק, וראש ישיבת "פנים מאירות" אשר שימש בקודש בעולם הדיינות, ראשונה במלכות לצד מרן הגר"ש וואזנר שליט"א.

הגר"נ גשטטר נולד בשנת תרצ"ב, לאביו הגאון רבי עמרם גשטטר, ולאמו מרת מלכה תמיד הגר"נ התפאר בעובדא כי זכה להיות נין ונכד למרן החתם סופר ז"ע.

כל חייו עסק בתורה והלכה והוציא מתחת ידיו יותר מששים חיבורים וספרים בכל מכמני התורה, ביניהם ספרו המרכזי שו"ת "להורות נתן", "נתן פרי", "ונתן לכה" ועוד. מספרת משפחת הגר"נ זצ"ל שיש באמתחת הגאון עוד אוצרות תורה חבויים כמנין ספריו שחיבר בחיי חיותו, ועתה מתכוונים בס"ד להוציא לאור את כתביו למען הרבות תורה בישראל.

הגר"נ זצ"ל נחשב כאחד מגדולי פוסקי דורנו, הקים את ישיבת פנים מאירות, לזכר ראש שושלת משפחתו, הגאון רבי מאיר אייזנשטאט, בעהמ"ח "פנים מאירות" ועמד בראשה שנים רבות. היה מקובל על כל שכבות זרמי הציבור החרדי, ורבים היו נוהגים אליו, ביניהם אברכים ובחורי ישיבה שהיו נבחנים על החומר שלמדו בכוללים, וכאשר היו שואלים אותו לשם מה להטריח את הרב בבחינת האברכים השיב באחת מאמרותיו החשובות שהופיעה בספרו להורות נתן (על מסכת אבות) וזה לשונו: "בכל הדורות נהגו גדולי-עולם להתמיד בלימודם בימי נערוּתם ואגב-כך לזכות במעלת גירסתא דינקותא", על כך היתה חיבתו שברגע שיעודדו את צעירי הצאן, שימי הנעורים הם נכס כה יקר, עד שחבל להפקידו בידי נערים. ישנה אמת גדולה בדברים אלה, אולם אפשר להתגבר על בעיה זו בכמה דרכים. הדרך האחת היא, עצם הבאת חשיבותם הגדולה של ימים אלה לידיעתו של הנער. ככל שיתן הנער דעתו לדברים האלה, כן יגדלו הסיכויים שגישתו ללימוד ולעבודת ה' תהיה יותר בוגרת ואחראית ובכך תתפתח ותתגדל התורה בישראל.

ענוה מיוחדת היתה לרב, מספרים כי לפני מספר שנים הגיעה לביתו משלחת ובה רבנים בכירים מ'העדה החרדית' שהציעו לו את תפקיד הגאב"ד העדה החרדית בירושלים עיה"ק, אך הגר"נ שכל חייו ברח מן הכבוד - סירב להצעה בענוות חן, טוב לי תורת פיך.

הותר אחריו את בניו, הרבנים הגאונים הרב עמרם, הרב יהודה, הרב עקיבא, הרב שלמה, (מו"ץ בעדה החרדית), הרב יחיאל מיכל. והרב חיים, (מעורכי 'המודיע'). חתניו הם: המשפיע הרב חיים יוסף בידרמן, (משגיח בישיבת פנים מאירות), רבי יחיאל וידר, ורבי חיים וייס שליט"א.

זכותו תגן עלינו ועל כל בית ישראל!

"אלה תלדות יעקב יוסף..." (לז, ב)

הצדיק רבי מנחם מנדיל מרימנוב השמיע פעם באזני חסידיו: כל אדם מישראל נקרא בשם "יעקב", ועל כל אחד ואחד אומרת התורה: "אלה תולדות יעקב"; ומה הן ה"תולדות"? "יוסף" - שלא יעמוד במקום אחד, אלא יוסיף בהתמדה תורה ומצוות ומעשים טובים, וילך מחיל אל חיל בעבודת ה' כי עמידה במקום אחד היא נסיגה; ובמקום שאין עלייה והתמקדות, שם יש ירידה...

בן חכם

"וישראל אהב את יוסף מכל בניו, כי בן-זקונים הוא לו"

תרגום אונקלוס מפרש "בן זקונים": "בר חכים" (בן חכם); ולפי זה מלמדנו כאן הכתוב, שיעקב מסר ליוסף את כל התורה שלמד בבית-המדרש של שם ועבר (השווה רש"י).

מעיר על כך רבנו יעקב בן אשר, "בעל הטורים": אותיות "זקנים" מרמזות לחמשה מששת סדרי המשנה: ז - זרעים; ק - קדשים; נ - נשים; י - "ישועות" (כינוי לסדר נזיקין - שבת לא.); מ - מועד (וכאשר כותבים "זקונים" בכתוב מלא, מרמזת הו"ו על השישי בסדרי המשנה, סדר "טהרות"). נמצאנו אפוא למדים בדרך הרמז, שיעקב למד עם יוסף בנו כל התורה כולה.

"ויחלם יוסף חלום..."

אמר רבי לוי: לעולם (תמיד) יצפה אדם לחלום טוב (שיתקיים חלום לטובה) עד עשרים ושתיים שנה. מניין? (מהיכן למדים זאת?) מיוסף, שנאמר: "יוסף בן שבע-עשרה...ויחלום יוסף חלום" וגו' (לז, ב; ה); ונאמר: "ויוסף בן שלשים שנה בעמדו לפני פרעה" (מא, מו). משבע-עשרה עד שלושים כמה היו? שלש-עשרה שנה; ושבע שנים של שבע ושתיים של רעב - הרי עשרים ושתיים שנה (עד שנתגשם חלום של יוסף על גדולתו בעתיד במחצית בית-אבי).

איש מוצליח

"וַיְהִי ה' אֵת יוֹסֵף וַיְהִי אִישׁ מְצַלִּיחַ וַיְהִי פְּבִית אֲדֹנָיו הַמֶּצְרִי. וַיֵּרָא אֲדֹנָיו פִּי ה' אִתּוֹ וְכָל אֲשֶׁר הוּא עֹשֶׂה ה' מְצַלִּיחַ בְּיָדוֹ". וביאר רש"י ז"ל שהיה שם ה' שגור בפיו של יוסף. דהיינו על כל מה שהיה עושה, היה מקדים ואומר בעזרת ה'. למשל אם אדוני היה מבקש ממנו לבנות דבר מה, או לבשל וכדו', היה יוסף אומר בעזרת ה' אעשה כדבר אדוני. דבר זה הרגיו מאוד את אדוניו, ורצה כל פעם להכשילו, אך לא הצליח.

פעם הוא ביקש ממנו מים, ואמר לו יוסף כדרכו בעזרת ה' כדברך כן אעשה, וכשהביא לו מים צעק עליו והרי בקשתי ממך קפה והנה מוריד יוסף את כדו ומראה לאדוני שיש קפה בכד, ואומר לו הנה אדוני עשיתי בעזרת ה' ככל אשר צויתני והנה הקפה שביקשת. עד שהבין האדון שאין לו מה להתעסק עם יוסף. וזהו שכתוב שה' מצליח בידו, שכל מה שהיה בידו היה נעשה על הצד הטוב ביותר, ומעולם לא נכשל ולא הכשילוהו.

הליכות אלו

הלכות חנוכה

בתקופת בית המקדש השני גזרו מלכי יון גזירות על ישראל, ועמדו עליהם להשכיחם מצוות התורה, ולבטל אותם מדתם, ולא הניחום לעסוק בתורה ובמצוות, ונכנסו להיכל בית המקדש ופרצו בו פרצות, והיה צר מאד לישראל מפניהם, עד שריחם עליהם הקדוש ברוך הוא, והצילם מידם, וגברו עליהם בני החשמונאים הכהנים הגדולים, והרגום, והושיעו את ישראל מידם, והעמידו מלך על ישראל מן הכהנים.

וכשגברו החשמונאים על היונים, נכנסו לבית המקדש, ורצו להדליק את המנורה הטהורה, ולא מצאו אלא פך אחד של שמן טהור שהיה בו כדי להדליק את המנורה יום אחד בלבד, ונעשה בו נס והדליקו ממנו שמונה ימים, עד שכתשו זיתים ועשו מהם שמן טהור. ואותו היום שבו נמצא פך השמן, יום כ"ה לחודש כסליו היה, ולכן תיקנו חכמים שהיו באותו הדור לעשות שמונה ימים הללו, מיום כ"ה בכסליו, ימי הלל ושמוחה, ומדליקים בהם נרות בכל לילה משמונת הלילות, כדי לפרסם הנס, וימים אלו נקראים "חנוכה".

צריך להיזהר מאד במצות הדלקת נרות חנוכה, כי מצוה זו חביבה עד מאד, כדי לפרסם את הנס בהודאה לה' יתברך. ואמרו רבותינו (שבת כג:): שהמקיים מצוה זו כהלכתה זוכה לבנים תלמידי חכמים, שנאמר (משלי פרק ו): "כי נר מצוה ותורה אור", ופרש רש"י, על ידי נר מצוה בא אור של תורה. וכתב המאירי, דהיינו לעשותו בהידור רב ובדרך חיוב.

כמה נרות צריך להדליק בחג החנוכה? מעיקר הדין די בנר אחד בכל בית מישראל, בין שבני הבית רבים ובין שבני הבית מועטים, ונהגו כל ישראל להדר במצוה ולהוסיף נר אחד בכל לילה, עד שבליה האחרון מדליק שמונה נרות, ומנהג הספרדים ובני עדות המזרח, כדעת מרן שקבלנו הוראותיו, שאחד מבני הבית מדליק, ופותר את כל בני הבית בהדלקתו, אבל האשכנזים נוהגים שכל אחד מבני הבית מדליק נרות חנוכה בפני עצמו.

שעשה נסים לאבותינו

חז"ל תקנו לברך ברכת "שעשה נסים לאבותינו" בחנוכה ופורים מקשה רבי לוי יצחק מברדיצ'וב בדרושו לחנוכה. מדוע אין אנו מברכין ברכת "שעשה נסים לאבותינו" על נסים אחרים כגון: נסי מצרים, נס קריעת ים סוף או נס קריעת הירדן? הרי לכאורה, אלו נסים גדולים ומשמעותיים יותר מנס פך השמן?

מתרץ ר' לוי יצחק מברדיצ'וב, שנוסח הברכה הוא "שעשה נסים לאבותינו בימים ההם בזמן הזה" הייחוד של נסי חנוכה ופורים הוא בכך שאלו נסים שבתוך הזמן - נסים שבתוך מסגרת הטבע. נסי מצרים, שהיו אולי "ענקים ואדירים" יותר, שברו את כל מסגרות הטבע. כולם היו מלמעלה, וממילא אין לאדם כל אחיזה בהם. נס חנוכה, לעומת זאת, בא מתוך הטבע. השמן, אכן טבעו לדלוק. עם ישראל זכה בנס זה לא לביטול חוקי הטבע, כי אם להרמת הטבע למדרגה עליונה יותר, למצב שהשמן יספיק לשמונה ימים במקום ליום אחד. לכן, מסביר ר' לוי יצחק מברדיצ'וב, דוקא בחנוכה ופורים תקנו לברך: "שעשה נסים לאבותינו בימים ההם בזמן הזה", בכל שנה מתעורר בנו הכח לחדש נסים אלו בתוך מסגרת הטבע. לנסי מצרים, אין בכוחנו לשאוף. לנס חנוכה, אנו יכולים לזכות כל שנה ושנה בכח עצמנו.

חשבון עתידי ראובן מול אהרן הכהן

אילו היה יודע שראובן שכך התורה תעיד עליו היה נושא את יוסף על כתפיו ומחזיר אותו לאביו. גם על אהרן הכהן כתוב, אילו היה יודע שהתורה תעיד עליו "וראך ושמח בלבך" היה יוצא לקראת משה בתופים ובמחולות. ולכאורה, מדוע באמת לא יצא כך לקראתו? וכן מדוע באמת ראובן לא הציל את יוסף ולא נשא אותו על כתפיו להחזירו לאביו? אלא, באמת ראובן רצה להחזיר אותו לאביו, אלא שמיד באה אורחת ישמעאלים ואחיו מכרו את יוסף, כמו כן אהרן הכהן רצה לצאת לקראת משה בתופים ובמחולות, אלא שרצה לקבל את פניו בצנעא שלא ירגיש פרעה.